

3 Kinderrechteneducatie op school: een praktijkvisie

3.1 Onze praktijkvisie: 'vijf sporen', 'ik-jij-wij' en 'alle kinderrechten'

Kinderrechteneducatie voor kinderen van 10 à 12 jaar is meer dan enkele lesjes geven over bijvoorbeeld kinderarbeid. Het is een totaalaanpak waarvoor we hier enkele belangrijke componenten willen aangeven. In de volgende bladzijden leggen we ze dan verder uit.

3.1.1 'Vijf sporen'

Aan kinderrechteneducatie werk ik best op een geïntegreerde manier, waarbij ik de volgende **vijf sporen** bewandel:

- **Lessen over kinderrechten.** Ik laat mijn leerlingen via leeractiviteiten die daar uitdrukkelijk op gericht zijn kennismaken met kinderrechten als geheel, en met de kinderrechten die zij kunnen bevatten.
- **Inspelen op wat zich voordoet.** Ik speel in op wat zich in mijn klas/groep of daarbuiten voordoet op het vlak van kinderrechten en kinderrechtenhoudingen.
- **Integreren in andere inhouden en vakken.** Bij vakken en activiteiten met uiteenlopende inhouden en bij het werken rond thema's leg ik waar mogelijk het verband met kinderrechten en geef ik aandacht aan kinderrechten en kinderrechtenhoudingen.
- **Aandacht gaande houden.** Ik zorg ervoor dat de aandacht voor kinderrechten gaande gehouden wordt, doordat ik een rode draad inbouw en/of door gelegenheden zoals de jaarlijkse dag van de kinderrechten uitdrukkelijk in de kijker te plaatsen.
- **Mijn eigen houding.** In mijn eigen houding en lespraktijk laat ik hen de kinderrechten en de kinderrechtenhoudingen beleven: ik zorg voor een kinderrechtenvriendelijk klasklimaat.

3.1.2 De 'ik-jij-wij' benadering van kinderrechten

Bij het aan bod brengen van kinderrechten komen de volgende aspecten in voldoende mate en op een evenwichtige manier aan bod:

- **Ik** (het kind) heb het recht op...
- **Jij** hebt het recht op... (jij: andere kinderen, **hier** en **elders in de wereld**)
- **Wij** kunnen iets doen aan het recht op...

3.1.3 'Alle kinderrechten' komen aan bod

Doorheen elk schooljaar komen op voldoende wijze alle kinderrechten aan bod die voor mijn leerlingen geschikt zijn. Daardoor vermijd ik dat de beeldvorming over kinderrechten verengd wordt tot één of twee thema's, of tot een probleem van sommige arme landen (een ver-van-mijn-bed show).

3.2 'Vijf sporen', verder uitgelegd

Spoor 1: Lessen over kinderrechten

Je laat de kinderen kennismaken met de kinderrechten. Daarvoor kan je werken met tekeningen die kinderrechten voorstellen, met pictogrammen en met eenvoudige omschrijvingen van de kinderrechten, zoals 'elk kind heeft recht op spel en vrije tijd'. Afhankelijk van de ontwikkeling van de kinderen kan je hen diepgaander met de betekenis laten kennismaken. Als hulpmiddel hiervoor kan je gebruik maken van de werkvormen uit dit pakket, van de teksten 'Kinderrechten in kindertaal' en van de tekeningen. Ook vind je enkele teksten over kinderrechten die voor jezelf als achtergrondinformatie nuttig kunnen zijn.

Spoor 2: Inspelen op wat zich voordoet

Dag in dag uit doen zich in de klas, op school en in de samenleving dingen voor waar we als leerkracht kunnen op inspelen. Een leerling die gepest wordt, een bericht over een vermist kind, een familie afgewezen asielzoekers die het land wordt uitgezet, een nieuwe aanpassing voor kinderen met een beperking (zoals een hellend vlak voor een kind in een rolstoel) die in gebruik wordt genomen. In het ene geval gaat het om kinderrechten die met de voeten worden getreden - of juist worden toegepast -, in het andere geval om een houding die al dan niet met kinderrechtenwaarden te rijmen is. Bij zulke gebeurtenissen kunnen we voor de kinderen het verband leggen met kinderrechten en bij hen aan kinderrechtenhoudingen werken. We maken zo van kinderrechten iets tastbaar, eerder dan een abstract begrip.

Spoor 3: Integreer in andere inhouden

Kinderrechten hebben met heel veel verschillende aspecten van het dagelijks leven en met de wereld te maken. Dat geeft veel mogelijkheden om bij diverse soorten lessen, leerinhouden en activiteiten verbanden te leggen met kinderrechten. Rekenoefeningen kunnen gaan over de hoeveelheid voedsel en water dat kinderen wereldwijd ter beschikking hebben, en zo met hun recht op voedsel. In de les godsdienst of zedenleer komen godsdienst en levensovertuiging ter sprake en kan het verband gelegd worden met het recht op een eigen geloof en cultuur.

Bij het werken rond thema's hebben we nog meer mogelijkheden om aandacht te schenken aan kinderrechten. Al is het werken rond een thema 'kinderrechten' niet uit te sluiten, zeker niet in de 3e graad van het lager onderwijs. Toch willen we er voor pleiten om daarnaast aandacht aan kinderrechten te integreren in het werken rond een thema of bij een project, waarbij ook tal van andere facetten van het thema aan bod kunnen komen. Met andere woorden, we stellen voor om het werken rond een thema te 'verrijken' met de invalshoek kinderrechten.

Spoor 4: De aandacht gaande houden

Sommige gelegenheden doen zich gewoon voor. Zo kan je ter gelegenheid van de jaarlijkse Kinderrechtendag op 20 november in de klas of in heel de school feestelijk aandacht geven aan de kinderrechten. Of je kan kinderrechten mee in de kijker plaatsen op de open klasdag, een grootouderdag, een open deurdag, een schoolfeest... Maar er zijn ook andere manieren denkbaar. Op een kinderrechtenmuur brengen kinderen regelmatig krantenknipsels of zelf geschreven opmerkingen of gedachten aan. En een 'schattendoos vol kinderrechten' is een andere werkvorm die daarvoor kan gebruikt worden: hij schept een rode draad doorheen het schooljaar waaraan je andere activiteiten rond kinderrechten kan ophangen.

Spoor 5: Mijn eigen houding en klaspraktijk

Kinderen leren niet enkel kinderrechten kennen en waarderen en volgens kinderrechtenhoudingen te leven door erover te leren. Het is zeer belangrijk dat zij opgroeien in een 'kinderrechtencultuur', waarin zij de kinderrechten zelf ondervinden. Zo leert een kind

dat respect hebben voor een verschillend geloof en cultuur belangrijk is door dit zelf te ondervinden vanwege de leerkracht.

3.3 De 'ik/jij/wij' benadering, verder uitgelegd

Het kinderrechtenverdrag is er gekomen om aan te geven dat kinderen rechten hebben. Kinderen mogen zich daarvan bewust zijn. **'Ik heb rechten'** is de eerste fundamentele boodschap die we aan de kinderen mogen en moeten geven.

Daarbij is het zo dat kinderrechten aan alle kinderen toebehoren, wie die kinderen ook zijn en waar ze ook leven. Want kinderrechten zijn universeel. **'Jij hebt rechten'** is een tweede aspect van een evenwichtige benadering. En omdat kinderrechten universeel zijn en we in een geglobaliseerde wereld leven komt het erop aan dat wij kinderrechten leren zien als rechten van alle kinderen en jongeren. Van kinderen en jongeren in de nabije omgeving én van zij die verder van ons af wonen en/of in welvaart of leefwijze sterk van ons verschillen.

Het 'wij' aspect vult dit nog aan: **'Wij kunnen er iets aan doen'**. Wij, kinderen en volwassenen, kunnen -ieder voor zich- de rechten van de anderen respecteren. Als de rechten van anderen niet geëerbiedigd worden kunnen wij laten weten dat wij het daarmee niet eens zijn en dat wij het liever anders zouden hebben. We kunnen ook samen iets doen: opkomen voor andere kinderen opdat zij naar school kunnen gaan, opkomen voor kinderen die slecht behandeld worden, enz.

3.4 'Alle kinderrechten', verder uitgelegd

Alle kinderrechten zijn belangrijk. Het is dus ook belangrijk dat kinderen alle kinderrechten leren kennen. Sommige kinderrechten zijn echter abstracter dan andere. Afhankelijk van leeftijd en ontwikkeling zullen kinderen geleidelijk met meer kinderrechten kunnen kennismaken. En van de rechten waarmee ze kennismaken zullen ze geleidelijk meer kunnen begrijpen. Om dit enigszins hanteerbaar te maken hebben we alle kinderrechten samengevat in een aantal titels. Samen dekken ze zo ongeveer de hele inhoud van het kinderrechtenverdrag.

3.5 Kinderrechten en kinderrechtenhoudingen

Met kinderrechteneducatie willen we ook even verder gaan dan de rechten in hun juridische betekenis. Aan deze rechten liggen immers een aantal waarden ten grondslag die in het dagelijks leven via diverse houdingen tot uiting komen. En aan die houdingen willen we ook werken.

Grondhouding: respect voor de menselijke waardigheid van eenieder, zichzelf inbegrepen.

- **Respect voor eenieder:** het leven, de fysische en psychische integriteit, de vrijheid, de eigendom, de privacy van zichzelf en de ander...
- **Respect voor verschillen:** in etnisch, religieus, cultureel opzicht, in opinie, geaardheid...
- **Opnemen van de eigen verantwoordelijkheid** in de samenleving.
- **Gelijke behandeling** van iedereen, van man en vrouw...
- **Vrijwaring van de rechten van de volgende generaties:** voorzichtigheid in de omgang met de natuur en met de natuurlijke hulpbronnen.
- **Verbondenheid/solidariteit:** zodat eenieder met een minimale levensstandaard en zonder vrees en verdrukking kan leven.